

Liite

Valtiovarainministeriölle

Lausuntopyyntö VM 162:00/2011

Leppävirran kunnan lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Leppävirran kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan 25.2.2013 antaa seuraavan lausunnon:

1. Selvitysvelvollisuus, selvityspusteet (ml. poikkeuspusteet) ja selvitysvelvollisuuden sisältö

1.1. Asukasmäärä ja 7-vuotiaiden määrä

Selvitysvelvollisuuden laukaisevat tilastolliset kriteerit ovat hallitusohjelman mukaisia ja varmasti sinänsä loogisia ja tilastoihin perustuen teknisesti toteuttamiskelpoisia.

Numeeristen kriteerien lisäksi tulee tarkastella lähinnä kuntien palvelutuotannon laatua ja -tasoa sekä hyväksyä eri mittakaavassa toteutettavat palvelut.

Erityisesti väestöpohja on perusteeksi liian mekaaninen. Ensimmäisellä kuulemiskierroksella annetut kuntien lausunnot viittasivat tähän maamme eri alueilla. Maan eri osien olosuhteiden erilaisuus tekee sen monessa tapauksessa kriteerinä tyhjäksi.

1.2. Työmatkapedelöinti, lakiehdotuksen § 4 d Leppävirran osalta

Työpaikkojen sijoittumisesta voi todeta, että keskuskaupungit ovat historiallisesti hyötäneet maaseutukuntien taloudellisesta toimeliaisuudesta. Maakunnan yhteisen tahtotilan myötä maakuntien keskuskaupunkeihin on synnytetty tuhansia yhteisin varoin ylläpidettyjä työpaikkoja moniin julkishallinnon palveluihin, esim. sairaalat, yliopistot ja eri viranomaiset. Maakunnan kuntien asukkaat tukevat varovaisesti arvioiden muutamilla sadoilla miljoonilla euroilla myös maakuntakeskuksiin sijoittunutta erikoistavarakauppaa ja muuta laajaa väestöpohjaa edellyttävää teollisuus- ja liiketoimintaa. Edellä kuvattu tulisi nähdä asiantilaksi, johon on luonnolliset syyt ja jossa kaikki tarvitsevat toisiaan. Edellä kuvattuun työpaikkojen sijoittumisen lainalaisuuteen liittyy myös pendelöinti. Ihmisten tarpeet asumisen suhteen vaihtelevat. Leppävirran kunnan palvelutaso sekä asumisen laatu ovat korkeatasoisia ja houkuttelevia. Työn perässä ollaan valmiita liikkumaan pitkiäkin matkoja.

Leppävirran osalta on todettava, että yhdistymisselvityksen laatiminen lain 4 d § pendelöimisvelvoitteen perusteella, niin Kuopion kuin Varkaudenkaan kanssa, kriteerinä ei täyty.

Kunta ei pendelöinnin osalta selkeästi suuntaudu kumpaankaan suuntaan niin paljon, että pendelöinnistä lain nojalla tulisi selvitysvelvoite. Työpaikkaomavaraisuus oli v. 2010 78,6 %.

1.3. Kunnan taloudellinen tilanne

Lähtökohtaisesti on perusteltua, että taloudellisesti vaikeassa asemassa olevien kuntien on mietittävä ennakkoluulottomasti selviytymistään. Ongelman ydin on kuntien tulopohjan heikko ennakoitavuus riittävän pitkälle tulevaisuuteen. Kuinka liitosselvityksissä kyetään riittävän pitkäjänteisesti arvioimaan kuntatalouden perusteita?

Erityisen vaikeassa asemassa olevien kuntien kohdalla liitos ei aina tuo sellaista toimintojen tehostumista, että se riittäisi todelliseen talouden kohentumiseen. Yleensä liitoskorvauksen suuruus ei kuntatalouksien koko huomioiden kokonaisuutena vaikuta liitoskuntien taloudellisiin edellytyksiin selvitä velvoitteistaan. Lähinnä avustus toimiikin kansankielelle käännetyn muotoilunsa mukaisesti juuri ”porkkanana” liitosta mietittäessä. Valtion tulisi miettiä muitakin avustamisen keinoja kuin raha, esim. konsultointipalveluiden tarjoamista ja joissain tapauksissa lainsäädännöllisten velvoitteiden huojentamista ja kuntien oman harkintavallan lisäämistä.

Usein lyhyen tähtäimen tarkastelu ei kerro selkeästi kunnan taloudellisista mahdollisuuksista selvitä velvoitteistaan.

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen kustannustehokkaaseen toimintaan motivoivaksi sekä samanaikaisesti onnistuminen sote -uudistuksessa olisivat todennäköisesti yhdistettynä yksi keino kuntatalouden vakauttamiseksi.

On siis oltava erilaisia poikkeamismahdollisuuksia esitetystä soveltamislinjasta. -

1.4. Yhdyskuntarakenteen toimivuus

Monilla seuduilla on toteutettu yhteistyössä strateginen maankäytön suunnitelma, jossa on hahmoteltu yleiset maankäytön, asumisen ja liikenteen sekä palveluiden kehittämisen suuntaviivat. Esimerkiksi Kuopion kaupunkiseudun yhteinen strateginen maankäytön suunnitelma ”Loikka 2030” on hyvässä ja rakentavassa yhteistyössä tehty kuntien omia kaavoitus- ja maankäyttöratkaisuja ohjaava yleissuunnitelma. Suunnitelma ilmaisee seudullisen tahtotilan keskeisistä kehitettävistä maankäytön, palveluiden ja liikenteen osa-alueista seudulla.

Yhdyskuntarakenteellinen kokonaistarkastelu on varmaankin paikallaan maan eteläisen osan tiheillä kaupunkiseuduilla, mutta valtaosassa muuta maata, joka on harvaan asuttu, se ei ole merkittävä vaikutin liitosten tekemiseksi

2. Esityksen sisältämät määräajat ja menettely

Lausuntoa pyydetään kunnilta tilanteessa, jossa 2012 valitut valtuustot juuri aloittivat. Aikataulu on tiukka ottaen huomioon, että kunnissa on noin neljännes uusia päättäjiä. -

Merkittävä osa kokonaishanketta, Sote –rakenne on tällä hetkellä vielä avoin ja raportin pitäisi tulla käytettäväksi juuri muutama päivä ennen kuntien lausunnoille annettua takarajaa. Jos aikataulua väljennettäisiin koko valtuustokauden kestäväksi, kunnat ehtisivät tehdä vakavasti otettavia selvityksiä. Esimerkiksi Leppävirran kaltaiset, monien vaihtoehtojen edessä olevat kunnat, muodostaisivat oman strategisen ratkaisunsa riittävän ja myös eri vaihtoehtoja sisältävän valmistelun perusteella.

Teknisestikin lausunnon ja etenkin suuntapäätösten ja lopullisten liittymissuunnitelmien aikataulut on haasteellinen.

Ottaen huomioon lakiluonnoksen 8 § mainitun selvityksen sisältö ja laajuus sekä siltä edellytettävät laatuvaatimukset, aikataulu on liian kireä. Sen lisäksi, että selvityksen on oltava riittävän laaja ja perusteellinen, olisi kunnilla ja kuntalaisilla oltava myös selvityksen valmistuttua harkinta- ja keskustelu-aikaa sen analysointiin ja kantojen muodostamiseen.

3. Valtioneuvoston toimivalta päättää kuntajaon muuttamisesta

Kunnanosalitosta koskevat erityismääräykset ovat lakiehdotuksen §:ssä 11. Esityksen mukaan ministeriö voisi tehdä kunnan ja kunnan jäsenen lisäksi esityksen kunnan osan siirtämisestä toiseen kuntaan. Tältä osin esityksessä laajennettaisiin ministeriön valtuutta. Kuntalaisten aloiteoikeus liitoksiin on perusteltua.

4. Yhdistymisavustuksien ehdot ja määrä

Yhdistymisavustuksen euromäärä ei suhteessa palvelukokonaisuuteen ole riittävä.

Liitoksen tulee perustua todelliseen toiminnalliseen ja palvelujen saatavuuden kannalta perusteltuun hyötyyn.

Lakiesityksen 41 § maininnan tarpeellisuutta yhdistymisavustuksen suuntaamisesta välttämättömien yhdistymiseen liittyvien kustannusten kattamiseen voi kyseenalaistaa. Yhdistymisavustusten tulisi perustua itsenäisten kuntien kykyyn kohdentaa varat vastuullisesti.

5. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti

STM:n asettaman sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosta pohtivan työryhmän tuli saada työnsä päätökseen vuoden 2012 loppuun mennessä. Asian laajuus ja vaikuttavuus huomioiden lausunnon määräaika ei voi pitää kohtuullisena. Sote –sektorin tulevat ratkaisut ja linjaukset ratkaisevat hyvin pitkälle koko muun kuntasektorin taloudellisen kestävyuden.

Hankkeen yhteydessä väestöpohjavaatimuksissa on esitetty eri yhteyksissä 20.000, 50.000 ja 100.000 väestöpohjavaatimuksista erityyppisten palveluiden osalta. Väestöpohjavaatimuksissa voisi huomioida harvaan asutut, pitkien välimatkojen pienemmätkin kunnat. Lain käsittelyn yhteydessä näiden rajojen on oltava yksiselitteisiä jos väestöpohjavaatimuksia säädetään.

Leppävirta on mukana Kysteri –yhteistyössä perusterveydenhuollon ja vanhustalouden osalta. Sosiaalitoimen muiden palveluiden siirto Kysterille tapahtuu 2015 alusta. Olemme jo Paras –hankkeen 1-vaiheessa järjestäneet asian Kysteri –kuntien yhteistyöllä riittävällä asukas pohjalla, eikä meidän kohdaltamme uusien asukasmäärää koskevien vaatimusten säätäminen toisi tähän palvelujen yhteiseen järjestämiseen ja tehokkuuden tavoitteluun enää lisäarvoa.

Leppävirran kunta